

POLITIIKKASUOSITUKSEN JULKAISUTILAISUUS

1.9.2021 KLO 14-15.15 ZOOMISSA

SUOMALAISEN DEMOKRATIAN KIPUKOHDAT – JA NIIDEN RATKAISUMAHDOLLISUUDET

#strateginentutkimus
bit.ly/stn_citizen

Suomalaisen demokratian kipukohdat – ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Muuttuvat hallinnan tavat ja kansalaisuus (CITIZEN) -ohjelma

Anu Kantola, Helsingin yliopisto, BIBU-hanke

Lasse Peltonen, Itä-Suomen yliopisto, CORE-hanke

Maija Setälä, Turun yliopisto, PALO-hanke

Tavoite ja tarkoitus

- Julkaisuun on koottu ratkaisuja, joilla demokratian haasteisiin pystytään vastaamaan.
- Ratkaisut on kerätty Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman Muuttuvat hallinnan tavat ja aktiivinen kansalaisuus (CITIZEN) -ohjelman tuloksista.

POLITIIKKASUOSITUS — 9/2021

strateginen TUTKIMUS

SUOMALAISEN DEMOKRATIAN KIPUKOHDAT - JA NIIDEN RATKAISUMAHDOLLISUUDET

Valikka demokratian tila on Suomessa suhteellisen vahva, maailmaa koettelevat megatrendit haastavat myös suomalaista demokratiaa. Viime vuosikymmeninä demokratian vahvistamiseksi on kehitetty erilaisia demokratiainnovaatioita, jotka tarjoavat vaikuttamiskanavia, lisäävät vuoropuhelua ja edistävät kestävää päätöksentekoa.

Tämän julkaisun tavoitteena on:

- Hahmottaa suomalaisen demokratian suurimpia haasteita
- Esittää konkreettisia ratkaisuja demokratian kehittämiseen
- Tuoda eslin esimerkitapauksia, joissa demokratiainnovaatioita on hyödynnetty

Johdanto

- Viimeaikaisten mittausten mukaan demokratia on heikentynyt monissa jo vakiintuneissa demokratioissa.
- Erityisesti ilmastonmuutos, taloudellinen eriarvoisuus ja pakolaiskriisit koettelevat yhteiskuntien kykyä ratkoa asioita demokraattisesti, yhdenvertaisesti sekä oikeudenmukaisesti.
- Monet poliittiset ratkaisut vaikuttavat ihmisiin ja ihmisryhmiin eri tavoin ja jakavat yhteiskuntia voittajiin ja häviäjiin.

Haaste 1: Yhteiskunnallisen vaikuttamisen eriytyminen ja osallistumisen kuilut

- Globalisaatio, muuttoliike ja automaatio jakavat ihmisiä voittajiin ja häviäjiin.
 - Joka kymmenes työpaikka katoamassa läntisessä Euroopassa.
 - Uhattuna erityisesti perinteiset palvelujen ja teollisuuden työpaikat.
- Muutokset näkyvät poliittisessa osallistumisessa.
 - Uhatut kansalaiset ja taantuvat alueet radikalisoituvat.
 - Kuilut kasvavat: Häviäjät passivoituvat, voittajat aktiivisia poliittisesti.

Haaste 2: Polarisaatio ja yhteiskunnallisen keskustelun kärjistyminen

- *Polarisaatio* ihmiset jakaantuvat mielipiteiltään yhä jyrkemmin ja ääripäät korostuvat.
- Esimerkkinä EU:n luontopolitiikka ja sen toimeenpano Suomessa; vastakkainasettelut esim. susien ja merimetsojen ympärillä.

Haaste 3: Päätöksenteon lyhytjänteisyys

- Kyvyttömyys käsitellä poliittisesti monimutkaisia ja kauaskantoisia inhimillisen toiminnan ulkoisvaikutuksia.
 - Kauaskantoisia haasteita mm. ilmastonmuutos, kaupungistuminen, automatisaatio, digitalisaation talousvaikutukset, muuttoliike.
- Syitä poliittisen päätöksenteon lyhytjänteisyydelle:
 - heikko tietopohja, organisoituneiden intressien vastustus, lyhyet vaalikaudet, politiikan markkinahenkisyys, hektinen mediaympäristö.

Ratkaisut (demokratiaainnovaatiot)

- **Osallistumisen eriarvoisuus:** osallistumisen kynnyksen madaltaminen.
 - Kansalaisaloite, osallistuva budjetointi, puntaroivat kansalaiskeskustelut, joukkoistaminen, yhteistoiminnalliset menetelmät.
- **Polarisaatio:** rakentavan julkisen keskustelun vahvistaminen, eri mielipiteiden edustajien kannustaminen keskusteluun toista kunnioittavassa ja rakentavassa ilmapiirissä.
 - Yhteistoiminnalliset menetelmät, puntaroivat kansalaiskeskustelut, sovittelujournalismi.
- **Päätöksenteon lyhytjänteisyys:** päätöksenteon tietoperusteisuuden lisääminen ja ennakointitiedon hyödyntäminen.
 - Esim. vaalikaudet ylittävät toimielimet, puntaroivat kansalaiskeskustelut.

Tarkemmin ratkaisuihin

- **Osallistuva budjetointi**

- Mahdollistaa kuntalaisten osallistumisen päätöksenteon eri vaiheissa.
- Esim. Helsinki: OmaStadi-hanke 2018–2020, toinen kierros 2022

- **Lainvalmistelun joukkoistaminen**

- Digitaaliset kuulemiset: laaja tai kohdennettu kuuleminen, maantieteellisesti tasa-arvoinen.
- Esim. ilmastolain valmistelu (2020)

Tarkemmin ratkaisusta

- **Yhteistoiminnalliset menetelmät**
 - Yhteistoiminnalliset menetelmät korostavat neuvottelevan ongelmanratkaisun osaamista osana demokratiaa.
 - Sidosryhmäprosessien valmistelu, vaiheistus ja puolueeton fasilitointi lisäävät luottamusta ja tuottavat hyväksyttävämpiä tuloksia. Ratkaisut kytkeytyvät suoraan päätöksentekoon ja toimeenpanoon.
 - Esimerkkejä: Susien kannanhoidon suunnittelu (2019), Jyväskylän metsäohjelma (2017-18), rahankeräyslain valmistelu (2017-18), yhteistyö kaivospaikkakunnalla.

Tarkemmin ratkaisuihin

- **Puntaroivat kansalaiskeskustelut**

- Puntaroivissa kansalaiskeskusteluissa satunnaisotannalla valitut kansalaiset kuulevat asiantuntijoita ja keskustelevat moderoiduissa ryhmissä.
- Mahdollistavat eri näkökulmien puntaroinnin ja soveltuvat monimutkaisten ja kauaskantoisten kysymysten käsittelyyn.
- Voidaan kytkeä eri tavoin päätöksentekoon, esimerkkejä: Mustasaaren kansalaisraati (2019), Turku keskustelee -kansalaispaneeli (2020), Satakunnan kansalaiskeskustelu (2020), OECD CSS-kansalaispaneeli sananvapaudesta (2021), Ilmastotoimia arvioiva kansalaisraati (2021).

Johtopäätöksiä

- Tarkoituksenmukaisesti käytettyinä demokraattiset innovaatiot voivat täydentää perinteistä edustuksellista, vaaleihin perustuvaa demokratiaa.
- Osallistuminen luo kansalaisille uskoa omaan vaikutusmahdollisuuteen ja heijastuu yleisemmin poliittiseen aktiivisuuteen myös vaaleissa.
- Olennaista on tarjota kansalaisille monipuolisia, mielekkäitä ja vaikuttavia osallistumiskanavia, jotka ovat hyvin kytköksissä päätöksentekoon.

Lisätietoja:

Osallistuminen pitkäjänteisessä päätöksenteossa (PALO)

Kansalaisuuden kuilut ja kuplat (BIBU)

Yhteistoiminnallisia ratkaisuja

sirpaloituvien yhteiskuntien ongelmiin - käänne yhteishallintaan

ympäristöpäätöksenteossa (CORE)

OHJELMA: Muuttuvat hallinnan tavat ja aktiivinen kansalaisuus (CITIZEN)

POLITIIKKASUOSITUS: <https://www.aka.fi/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus/tutkimusta-tiedon-kayttajalle/politiikkasuositukset/> > Osallistuva kansalaisuus

